

**TÁMOP- 3.2.4.A - 11/1 – 2012 - 0056 „A tudás Patakja” című pályázat
2013. májusi programjai**

Könyvtárismereti felkészítés (5)

Időpont: 2013. május 23. 9:45 – 10:45

Téma megnevezése: A Kézirattár helye és szerepe a könyvtárban

Előadó: Tanászi Árpád

Helye: Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei, Gutenberg terem

Irodalmi est (6)

Időpont: 2013. május 23. 15:00 – 16:00

Téma megnevezése: Móricz Zsigmond diákélményei és üzenetei az ifjúsághoz.

Előadó: Dr. Kováts Dániel

Helye: Lévay József Református Gimnázium, Miskolc

Teológiai szakmai program (7)

Időpont: 2013. május 30. 14.00 – 15.00

Téma megnevezése: Engem várnak a szigetek – Molnár Mária missziói szolgálata

Előadó: Pocsainé dr. Eperjesi Eszter muzeológus

Helye: Sárospataki Református Általános Iskola

Felolvasó ülés (4)

Időpont: 2013. május 31. 10:00 – 12:00

Téma megnevezése:

Kövy Sándor sárospataki működése

A jogi felsőoktatás helyzete Magyarországon a XVIII. és XIX. század
fordulóján – köztörténeti helyzetkép

Kövy Sándor emléke – hagyományörzés a szülővárosban

Előadók: Prof. Dr. Szathmáry Béla egyetemi tanár

Prof. Szabó Béla egyetemi tanár

Boros Lajosné nádudvari iskolaigazgató

Nemessányi Klára és Boromisza Péter: A felújított Kövy portré bemutatása

Helye: Sárospataki Református Teológiai Akadémia, Imaterem

Könyvtárismereti felkészítés (5)

Időpont: 2013. május 23. 9:45 – 10:45

Téma megnevezése: A Kézirattár helye és szerepe a könyvtárban

Előadó: Tanászi Árpád

Helye: Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei, Gutenberg terem

MEGHÍVÓ

„A tudás Patakja”

Könyvtárismereti felkészítés

A Sárospataki Református Kollégium
szeretettel meghívja Önt a

**Tanászi Árpád: A Kézirattár helye és szerepe a
könyvtárban**

című előadásra

Időpontja:

2013. május 23. (csütörtök) 9:45-óra

*Helyszín: Sárospataki Református Kollégium,
Gutenberg terem*

A Kézirattár helye és szerepe a könyvtárban (Összefoglalás)

Az előadó a bevezetőben bemutatta a kéziratok íráshordozóit (kő, agyagtégla, papirusz, pergamen, papír) és az íráshoz használt tinták összetételét (fenyőfakorom, szurok, réz-oxid, vasgálic, gubacs, kátrány, stb.). Bemutatott néhány világhírű kéziratot (Hammurabbi törvényei, Holt-tengeri tekercek), majd áttért néhány fontos hazai kézirat (kódex) felvillantására is, mint például: Halotti beszéd, Ómagyar Máris-siralom, Gesta Hungarorum, Képes Krónika, Korvinák, stb.). Rövid áttekintést nyújtott a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei Nagykönyvtára Kézirattárának kialakulásáról, múltjáról. Betekintést nyertek a diákok a feldolgozás folyamatába, a katalógus használatába és a Kézirattár raktárának rejtelmeibe. Az előadó bemutatta a Kézirattár fontosabb értékeit csoportosított formában:

- Kódexek: Antifonárium - töredék (8. század), Theologia Scholastica (1404)
- Graduálok: Csáti graduál (1602), Patai graduál (17. század eleje)
- Passiók: Lacházi passió (1716), Kolozsvári passió (1791)
- Halotti versek (epitáfium)
- Naplók
- Nemesi levelek
- Filozófiai művek és jegyzetek
- Természettudományi művek és jegyzetek
- Levelek (Tompa Mihály, Bolyai Farkas, Kazinczy Ferenc, Gárdonyi Géza, stb. levelei)
- Teológiai művek és jegyzetek (prédikációk, imádságok, káték, stb.)
- Könyvekben található bejegyzések
- Érdekességek (mesék, receptek, babonák, hiedelmek, stb.)

Végül arra s kérdésre, hogy miért izgalmas a Kézirattár a kutatás szempontjából, az előadó a következő választ adta:

- Egyedi (máshol nem található meg)
- Bőséges a „szűz” terület
- Sok egyházi- és irodalomtörténeti, iskola- és oktatástörténeti forrásanyagot tartalmaz
- Mivel a hagyatékozók érzelmileg is kötődtek Sárospatakhoz és a Kollégiumhoz, a kutató számára egy harmadik értékkel is bírnak a kéziratári dokumentumok (egy-egy név mögött történelmi korszakok, események elevenednek meg, ismeretlen nevek bukkannak elő).

Irodalmi est (6)

Időpont: 2013. május 23. 15:00 – 16:00

Téma megnevezése: Móricz Zsigmond diákélményei és üzenetei az ifjúsághoz.

Előadó: Dr. Kováts Dániel

Helye: Lévay József Református Gimnázium, Miskolc

MEGHÍVÓ

„A tudás Patakja”

Irodalmi est

A Sárospataki Református Kollégium
szeretettel meghívja Önt a

**Dr. Kováts Dániel: Móricz Zsigmond diákélményei és
üzenetei az ifjúsághoz**
című előadásra

Időpontja:
2013. május 23. (csütörtök) 15-óra

Helyszín: Lévay József Református Gimnázium,
Miskolc

Móricz Zsigmond diákélményei és üzenetei az ifjúsághoz (összefoglalás)

Az előadás „A tudás Patakja” program keretében hangzott el. Alapját azok az élmények és hatások képezték, amelyek Móricz Zsigmond sárospataki diákévének, valamint a városhoz és szellemiségéhez való későbbi emberi és írói viszonyulásának tanulságaiból adódnak. Mivel a hallgatóság zömét gimnazista fiatalok alkották, azok a vonatkozások kerültek előtérbe, amelyeknek a nevelő hatása ma is érvényesülhet.

A vetítéssel (24 diakockával) szemléltetett előadás ezt a Móricz-idézetet választotta mottóul: „Az ember egész életében azt az életvonalat folytatja, amit tizenkét és tizennyolc éve közt kezdett. Ez a jellem kialakulásának kora. És a lelki erők ébredésének s a szellemiség megnyilatkozásának ideje.” Ezt a vallomást 1930-ban Sárospatakon mondta el az író, de mondanivalójának elemzésével, tartalmának kibontásával a mai ifjúságot is felelősségére ébreszthetjük.

A bevezető részben az előadó felvázolta, hogy Móricz Zsigmondot milyen személyes szálak fűzték a mai Borsod–Abaúj–Zemplén megyéhez, Miskolchoz, amelyek által őt az itt élők a magukénak tekinthetik. Azután Móricz ifjú éveinek helyszíneit (Tiszacsécse, Túrístvándi, Prügy, Debrecen, Sárospatak, Kisújszállás) és az ott szerzett benyomásokat, az egész életre szóló, az írói világot is meghatározó élményeket mutatta be. Ezek között a sárospataki diákévek elemzése kapott kiemelt hangsúlyt, hiszen ott vallotta meg édesanyjának a VI. gimnazista diák, hogy írói elhivatottságot érez, megtalálva ezzel a hivatását.

Sárospatak hatása a református kollégium, a könyvtár sok kincse, valamint a Rákóczi-vár révén gyökeresedett meg a diák Móricz Zsigmondnak. Hogy mit vitt onnan magával, igen szemléletesen fogalmazódott meg benne: „Önkéntelen hatások gyűrűztek fel bennem. A tömör kollégium, a nagykönyvtár gyönyörű terme a százezernyi könyvvel, a döbbenetes hatású vár és az egész szellemi élet, mely itt élt és lihegett, a szellemi munkásság dicsőségére tanított.” Az előadás ezeknek a hatásoknak az elemzésével jutott el Móricz Zsigmondnak a mai ifjúsághoz szóló üzeneteihez.

Móricz irodalmi munkásságából elsősorban azokról a művekről esett szó, amelyek gyermek- és diákélményeiből születtek (Életem regénye, Légy jó mindhalálig, Forr a bor, Kamaszok, Árad a Bodrog), s külön kitért az előadó Móricznak a könyvekkel és a természetjárással kapcsolatos ajánlásaira. Emellett számba vette a sárospataki élményeknek a későbbi művekben fellelhető nyomait, illetve azt, miként hatott Sárospatak és a régió szellemi életére az író munkássága. Nyilvánvalóvá lett, hogy a sárospataki falumunka, a népfőiskola alakulásában is ott vannak Móricz hatásának jól kivehető nyomai. A tudás Patakja Móricz példáján jól szemlélhető, hiszen feltárható az a kétoldalú kötődés, az a kölcsönhatás, ami az ősi kollégium szellemisége és a XX. század egyik legjelentősebb magyar írója között létrejött.

Teológiai szakmai program (7)

Időpont: 2013. május 30. 14.00 – 15.00

Téma megnevezése: Engem várnak a szigetek – Molnár Mária missziói szolgálata

Előadó: Pocsainé dr. Eperjesi Eszter muzeológus

Helye: Sárospataki Református Általános Iskola

MEGHÍVÓ

„A tudás Patakja”

Teológiai szakmai program

A Sárospataki Református Kollégium
szeretettel meghívja Önt a

**Pocsainé Dr. Eperjesi Eszter: Engem várnak a szigetek –
Molnár Mária missziói szolgálata**
című előadásra

Időpontja:
2013. május 30. (csütörtök) 14-óra

Helyszín: Sárospataki Református Általános Iskola

Engem várnak a szigetek – Molnár Mária missziói szolgálata
(Összefoglalás)

A Sárospataki Református Kollégium Múzeumában őrizzük Molnár Mária misszionáriusnőnek, az Admirális-szigetcsoport szigetein, szolgálatainak végzése közben összegyűjtött és hazahozott, mintegy 240 tárgyból álló, páratlan értéket képviselő néprajzi agyagát.

Az előadás alkalmával a hallgatók megismerték Molnár Mária életútját, térkép segítségével követve azokat az állomáshelyeket, ahol járt és végezte lelki és testi gyógyító munkáját.

A vetítettképes előadáson túl, a bemutatott tárgyak alapján a hallgatók közelkerültek és megismerték egy népcsoport életét. A néprajzi tárgyak főleg Manus, Pak és Pitilu szigetéről származnak. A válogatás nagy gondosságra utal és arra a törekvésre, hogy a gyűjtemény oktatási célnak is megfeleljen: a helyi lakosság naponta használt tárgyait, háztartási eszközeit, szerszámain, öltözékét, a bennszülöttek mindennapi életét mutatja be. Molnár Mária nem volt képzett néprajzkutató, viszont jól megfigyelte az embereket, szokásaikat, hétköznapi életüket és ünnepeiket.

Molnár Mária /1886-1943/ diakonisszaként jelentkezett külmissziói szolgálatra. Az első világháborúban ápolónőként segítette a sebesültek testi-lelki felépülését. 1927-ben kapta meg az engedélyt külmissziói szolgálatra és még ebben az évben elhajózott Melanézia felé. Tübingenben elsajátította a trópusi betegségekről való hasznos tudnivalókat. 1935-ben rövid időre hazalátogatott és akkor hozta magával a múzeumban őrzött tárgyakat. 1936-ban visszatérve Pitilu szigetére, nem is gondolhatta, milyen sors vár rá. A második világháború kitörésével – mivel a német misszionáriusok nem tevékenykedhettek – még hűségesebben és kitartóbban végezte missziói munkáját. Azonban misszionárius társaival együtt, 1943 márciusában egy japán hadihajón halt mártírhalált. „Sírja a tenger. Melynek hullámai oly sokat hordozták őt egyik szigetről a másikra kedves feketéi közé.” Írja Draskóczy László Molnár Mária leveleiből összeállított könyv bevezetőjében.

Az előadást nagy figyelem és érdeklődés kísérte. Egy szolgáló életúton keresztül bemutatásra került, egy letűnt, részben eltűnt kultúra emlékanyaga.

Felolvasó ülés (4)

.Időpont: 2013. május 31. 10:00 – 12:00

Téma megnevezése:

Kövy Sándor sárospataki működése

A jogi felsőoktatás helyzete Magyarországon a XVIII. és XIX. század fordulóján – köztörténeti helyzetkép

Kövy Sándor emléke – hagyományörzés a szülővárosban

Előadók: Prof. Dr. Szathmáry Béla egyetemi tanár

Prof. Szabó Béla egyetemi tanár

Boros Lajosné nádudvari iskolaigazgató

Nemessányi Klára és Boromisza Péter: A felújított Kövy portré bemutatása

Helye: Sárospataki Református Teológiai Akadémia, Imaterem

MEGHÍVÓ

„A tudás Patakja”

Felolvasó ülés

A Sárospataki Református Kollégium
szeretettel meghívja Önt a

Kövy Sándor emlékezete

című előadásra

Időpontja:

2013. május 31. [péntek] 10-óra

*Helyszín: Sárospataki Református Kollégium,
Imaterem*

MEGHÍVÓ

Az ünnepség programja

10:00-10:10 Prof. Dr. Dienes Dénes egyetemi tanár, a SRK Tudományos Gyűjteményei igazgatója köszönti a megjelenteket

10:10-10:30 Prof. Szabó Béla egyetemi tanár (DE Jog- és Államtudományi Kar Jogtörténeti Tanszék tanszékvezetője) előadása:

A jogi felsőoktatás helyzete Magyarországon a XVIII. és XIX. század fordulóján – köztörténeti helyzetkép

10:30-10:50 Prof. Dr. Szathmáry Béla egyetemi tanár (SRTA) előadása: Kövy Sándor sárospataki működése

10:50-11:10 Nádudvar képviselőjében Boros Lajosné igazgató: Kövy Sándor emléke – hagyományörzés a szülővárosban

11:10-11:30 Nemessányi Klára és Boromisza Péter festőrestaurátor-művész bemutatja a felújított Kövy portrét

11:30-12:00 Az emléktábla koszorúzása a Kollégium oszlopcsarnokában

Prof. Dienes Dénes: Rövid életrajzi megemlékezés, az emléktábla feliratának helytörténeti értelmezése

Kövy Sándor emlékezete (összefoglalás)

Kövy Sándor (Nádudvar 1763. július 15. – Sárospatak, 1829. július 24.) születésének 250., a sárospataki kollégium jogtudományi tanszékének elfoglalása 220. évfordulóján a kálvinisták öreg kollégiumának ódon falai között rá emlékezve ünnepet ültünk.

Az első előadó bemutatta azt a történeti környezetet, melyben Kövy Sándor professzor, kifejtette történelmi léptékű oktatási tevékenységét. Előbb röviden vázolta hazánk politikai és művelődési helyzetét a XVIII-XIX. század fordulóján, az után pedig arra tért ki, hogy miért is volt olyan fontos akkoriban a jogászok képzése, melynek egyik országosan ismert és elismert vezéralakja Kövy professzor volt.

Hazánkban a XIX. század első felében lejátszódó "értelmiségi-robbanás" derékhadát a jogászok adták. A lelkészek mellett a magyarországi értelmiség legszélesebb rétegét a ők testesítették meg. Az 1848-1849. évi első népképviselői országgyűlés történeti almanachja rendkívüli alapossággal és magas színvonalon hozza (többek között) az 1848-1849. évi országgyűlés 450 igazolt képviselőházi küldöttének életrajzát. A képviselők biográfiáiból kirajzolódó képet – bizonyos értelemben – reprezentatívnak tekintve az alábbiakat állapíthatjuk meg: A foglalkozásuk szerint tágabb értelemben véve jogásznak tekinthető képviselők a mandátumot szerzettek csaknem 71 százalékát tették ki. A jogot hallgatott képviselők csaknem tizedét Sárospatak adta, elfoglalva ezzel a rangsorban a 3. helyet.

A reformkorban a közjogi harcok megvívásához valamint egy haladóbb Magyarország felépítéséhez szükséges jogi tudást a Kövy Sándorhoz hasonló jogtanár-egyéniiségek és a Sárospatakihoz hasonló iskolák adták.

Ki is volt hát ez a protestáns szellemiségű jogi oktatás, s egyben a sárospataki kollégium történetében új korszakot nyitó tudós, tanár, nevelő és elkötelezett világi protestáns ember, Kövy Sándor? Ezzel a kérdéssel indította a második előadó a mondandóját.

A magyar jogtudomány professzora

Az 1790/91. évi XXVI. tc. nagy lehetőséget teremtett a protestáns egyházaknak önálló szervezeti életük létrehozásában. A törvény 5. pontja értelmében nemcsak meglévő iskoláikat működtethették tovább, hanem újakat is alapíthattak, így felsőfokú oktatási intézményeket is. Ezért egyrészt abból a célból, hogy a református alsó és középfokú iskolákból a végzett diákok ne katolikus főiskolán, egyetemen tanuljanak, továbbá a református lelkészeket mint leendő egyházkormányzókat jogi ismeretekre is megtanítsák, a korabeli egyházi vezetők szükségét látták annak, hogy a jogi oktatást megfelelően magas színvonalon megszervezzék.

Kövyt 1793. november 15-én iktatták be Sárospatakon, s előadásait pár nap múlva meg is kezdte. Sajátos előadói és tanítói módszereivel vált hamarosan híressé országszerte. A száraz, definíciók meghatározása és bemagoltatása helyett igyekezett a jogi fogalmakat a gyakorlati alkalmazhatóságuk szempontjából magyarázni, több oldalról és természetesen a jogbölcsélet elméleti oldaláról is megvilágítani. Fogarasi János visszaemlékezése szerint egyszer, amikor tudomást szerzett arról, hogy tankönyvét az egyik diákja szóról-szóra igyekszik megtanulni, ezt mondta: „Meg nem tanulnám azt a könyvet Debrecen városáért, pedig magam írtam!” Tanítási módszerét jellemezte, hogy a következő órán visszakérdezte az előző órán elmondottakat, majd újra és újra elmagyarázta mindaddig, amíg a leggyengébb hallgatók is megértették. Az egyik legkiválóbb tanítványa Kossuth Lajos így írt erről a Pesti Naplóban 1882-ben közölt visszaemlékezései egyikében: „Bevégezvén

Eperjesen tanulmányaimat, jogot mentem tanulni nem Pestre, hanem Sárospatakra....Tanárom Kövy Sándor volt, hírneves magyar jogász, nem hiszem, hogy

akkoriban az elméleti magyar jogot valaki jobban tudta volna, mint ő; kézkönyvét latin nyelven adta ki, de előadásait magyarul tartotta. Tölcsérrel öntötte az ember fejébe a jogtudományt. Lehetetlen volt meg nem tanulni.” Hogy a pataki főiskola ifjúságának a létszáma, mely 1787-ben 1072 volt, tíz év múlva, 1797-ben 1636-ra emelkedett, ez a többi fontos tényező mellett nagy részben Kövy hírnevének az eredménye.

A szemléltető és az elméletet a gyakorlati alkalmazással bemutató oktatás Comenius óta nem volt ismeretlen Sárospatakon. Ezt a kiváló hagyományt követte Kövy is, amikor a mai fogalmaink szerinti közjogi ismereteket az általa a diákság köréből 1813-ban létrehozott Páncél vármegye, a magánjogot pedig a Páncél Királyi Tábla keretében gyakoroltatta. A Páncél vármegye volt a joghallgatók gyakorlati iskolája a megyei élet, a közgyűlések, tisztújítások, az akkori közigazgatási kérdések bemutatására és azoknak a kis kiadásban való megpróbálására.

A tudós

Kövy Sándor hírnevét és egyben a pataki kollégium keresettségét oktatói módszere mellett tankönyvei és jogtudományi munkái is növelték. Kövy Patakon iskolát alapított, melynek hívei 1848-ig kimutathatók jogi irodalmunkban.¹ Nyomtatásban 10 munkája jelent meg.

Az ember

Kövyt mint protestáns embert Finkey Ferenc, a Sárospataki Jogakadémia kiváló tanára, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja így jellemezte: „Kövy egyéniségének megismeréséhez tartozik végül az is, hogy az ő puritán egyszerűségű, szókimondó személyisége megtestesülése volt a felekezeti türelmességnek és elfogulatlanságnak. Jó református ember, u.n. vastagnyakú kálvinista volt, keményfejű, egyeneslelkű férfiú. De tisztelte, becsülte más vallású honfitársai meggyőződését és se írásaiban, se előadásaiban, se magánéletében soha nem sértette vagy kicsinyelte mások vallásos érzelmeit.

Boros Lajosné, a nádudvari Kövy Sándor Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási és Pedagógiai Szakszolgálat igazgatónője bemutatta Nádudvart és méltatta a település szülöttjét, Kövy Sándort. Azt is elmondta, hogy nemcsak ismert a településen Kövy neve, hanem nagy szeretettel és odaadással őrzik emlékezetét. 1996. június 6-án az iskola felvette Kövy Sándor nevét. Nádudvar Önkormányzata 1996-ban rendelkezett a Kövy Sándor díj alapításáról és adományozásáról. A 2006/2007-es tanévtől megjelenik a Kövy Sándor kiadvány. Létrehozták a Kövy Sándor tehetségpontot megyei és térségi tanulmányok, szakmai találkozók és konferenciák szervezésére. 2013. április 15-én megrendezték a „Kövy Sándor élete, kora és pedagógiai munkássága” című városi versenyt. 2013-ban Porcsin László egy irodalmi összeállítást készített Kövy Sándor emlékezetére.

A Kövy Sándor portréja olajfestmény vászonhordozón, a Református Kollégiumban régebben ki volt állítva, de egy ideje raktárban hevert méltatlanul rossz, kiállításra alkalmatlan állapota miatt. A portré restaurálása 2013-ban készült el.

A restaurátor előadásában 49 dián közel 70 képpel illusztrálta a hallgatók számára a festmény restaurálásának fontosabb állomásait, részleteit. Bemutatta a roncsolódás okait, a fotótechnikai vizsgálatok eredményét, a restaurálás folyamatát lépésről lépésre. Az előadó elmondta, hogy a munkája során a legnagyobb nehézséget az okozta, hogy a nyaknál pontosan a korra legjellemzőbb, divatos ingnyak, állógallér és valamilyen sál volt az, ami hiányzott. Más ábrázolást nem ismervén, kutatómunkával jutott előbbre. Kiválasztotta a professzor kortársainak ábrázolásaiból azt, amelyik a legközelebb állt a képen megmaradt részletekhez. Az analógiát követve készítette el a hiányzó rész festésrekonstrukcióját.

Az előadások között a Sárospataki Református Teológiai Akadémia néhány hallgatója Kövyről szóló vagy vele kapcsolatos anekdotákat adtak elő a hallgatóság nagy örömeire és meglelégedésére.

